

Miljöministeriet i Finland
[kirjaamo\(at\)ym.fi](mailto:kirjaamo(at)ym.fi)

5.3.2019

ÖVERSÄTTNING

VN/724/2019, yttrandebegäran angående Finlands deltagande i miljökonsekvensbedömningsprocessen i Kaunisvaara, Pajala kommun, Sverige

GRÄNSÄLVSKOMMISSIONENS YTTRANDE ANGÅENDE DELTAGANDE I MILJÖKONSEKVENSBEDÖMNINGSPROCESSEN I KAUNISVAARA, PAJALA KOMMUN

Miljöministeriet i Finland har mottagit underrättelse från Naturvårdsverket enligt ECE-konventionen om miljökonsekvensbeskrivningar (MKB) i ett projekt som omfattar gruvverksamhet i Kaunisvaara, i Pajala kommun. Sverige frågar om Finland vill ta del i i projektets MKB-process och bjuder på möjlighet att ge kommentarer om bedömningens omfattning.

Verksamhet som omfattas av miljökonsekvensbedömningprocessen

Kaunis Iron AB (KIAB) har gruvverksamhet i Tapuli dagbrott och Kaunisvaara anrikningsverk i Pajala kommun. KIAB har som avsikt att söka nytt tillstånd för fortsatt drift för gruvan och expansion av verksamheten, samt tillstånd för förändringar till befintliga anrikningssand- och klarningsmagasinerna.

KIAB har för avsikt att ansöka om ett helt nytt tillstånd enligt miljöbalken för brytning av järnmalmsfyndigheterna Tapuli, Palotieva och Sahavaara samt för bearbetning av malmen i Kaunisvaara anrikningsverk. Avsikten är att detta tillstånd ska ersätta nu gällande tillstånd meddelat i augusti 2010 av Gränsälvscommissionen (M 11-09). En del av verksamheten (Sahavaara gruvdrift) har tidigare varit på remiss i Finland, när transporter planerades via Finland. Enligt den befintliga planen transporter ska ske via Svappavaara mot norska hamnen i Narvik.

Deltagande i miljöbedömningsprocessen

Gränsälvscommissionen tackar för begäran och vill informera att den vill ta del i miljöbedömningsprocessen och tar fram följande synpunkter om bedömningens innehåll om omfattning.

Kommissionen anser att det är viktigt att kommuner, olika intressenter och boende i gränstrakten har möjlighet att ta del i verksamhetens MKB- och tillståndprocesserna. På grund av detta finns det motiverat att överväga behov för lokala informationsmöten på finsk sida under samråden.

Gränsälvscommissionen fokuserar sig i sitt yttrande på de frågor som är sammanknutna med syftet av gränsöverskridande samt kumulativa och sammanlagda påverkningar inom recipienten.

Kommissionen betonar vikten av vattendistriktsomfattande betraktelse i bedömning av påverkningar och formulering av slutsatserna.

Recipienten till vatten från gruvverksamheten

Recipienten till gruvdriften är Muonio älv. Älven omfattas av gränsälvöverenskommelsen och är en del av internationella Torne-Muonio älvars vattendistrikt. Möjlig effekt från verksamheten bedöms rikta sig till recipienten och till andra vattenförekomst inom Muonio älvens avrinningsområde.

Kommissionen vill framhålla att i MKBn ska Muonio älv betraktas som ett internationellt vattendrag.

Muonio älv hör till Torne-Muonio älvars älvsystem och är ett Natura 2000-objekt både i Sverige och Finland. Vattendraget är den utan jämförelse största producenten av vild lax i hela Östersjöområdet. Den ytterst utrotningshotade havsöringen hör till vattendragets fauna. Älvsystemet är tillika det största opåverkade vattensystemet inom EU. Bevarandet av de naturliga stammarna av vildlax och havsvandrande öring är prioriterat i bevarandepånen för Torne-Kalix älvars Natura2000 område i Sverige. Östersjölaxen är klassad som Sårbar (VU) på den svenska och finska rödlistan. Havsöring är klassad som ytterst utrotningshotad på den finska rödlistan. Dessa fiskarters reproduktion i vattendraget är betydelsefull även för att ung öring fungerar som värd till flodpärlmussla, en av de utpekade arterna i vattensystemet enligt art- och habitatdirektivet. Torne-Muonio älv utgör ett riksintresse för naturvård enligt miljöbalken (kap. 3 6§) och har status som nationalälv i Sverige (4 kap. 6 § miljöbalken).

Verksamhetens påverkan på fiskbeståndet i recipienten och på fisket ska bedömas och presenteras i MKB-rapporten med analys om bedömningens osäkerheter, t.ex. omfattning av bakbrunds- och kontrolluppgifter.

Status på recipienten

Enligt statusklassificering i EUs ramvattendirektiv är vattenstatusen för Muonio älv hög och kemisk status god. Status på andra vattenförekomster i påverkningsområdet (Aareajoki, Kaunisjoki, Patojoki, Kaunisjärvi, Mellajoki) varierar från Otillfredsställande till god, kemisk status är god, Patojoki ej-klassificerad. Enligt samrådsdokument skulle inventeringsresultat från biologiska utredningar visa mestadels lägre statusklassificeringar än dem som är från VISS, Vatteninformationssystem Sverige.

Slutsatser om de faktorer som kan ha effekt på vattnens status ska presenteras på ett tydligt och åskådligt sätt.

Annat vattenbruk

Kommissionen vill föra fram att Muonio älv och dess biflöden används flitigt till rekreation, besöksnäring och fiske (sportfiske, fritidsfiske, traditionellt husbehovsfiske) såsom för naturtypens egna ekologiska processer, sk. ekosystemservice. Vikt och värde av Torneälvslaxen för Tornedalen liksom för den kommersiella fiskeindustrin för flera Östersjöländer är betydande.

Torne-Muonio älvar är lokalt, regionalt, nationellt och internationellt framstående destinationer för fiske- och naturturism som regionalt utvecklas med flera lokalt ledda projekt, några med

gränsöverskridande mål. Gränsälvarna som kan nyttjas bl.a. till rekreation och fiske bidrar även till lokala och regionala levnadsvillkoren och identitet i hela Tornedalen.

Nedströms använder Haparanda stad vatten från Torne älv som sin enda råvattenkälla för ca 10 000 invånare.

Klimatet i förändring i norr

Kommissionen anser att klimatförändringens påverkan genom extrema väderförhållanden både mot ökat regn även under vinterhalvåret och ovanliga torrperioder under barmarksperioden ska noteras i bedömningen. Klimatet i norr förändras dubbelt så snabbt som i den övriga världen (NOAA, Arctic Report Card 2018).

Klimatförändringen kan sannolikt ha betydande påverkan på de naturliga yt- och grundvattenflöden, mängden nederbörd och således vatten som bildas i och leds från gruvområdet. Vid planering av lagring på vattenmängderna ska faktorer större än normalt tillämpas för att undvika möjliga oplanerade bräddningar i extrema vädersituationer. Även torrperioder och vattenhantering behöver uppmärksamhet.

Vid ökning av medeltemperatur i Norrbottens län under de kommande decennier är oförutsedda klimatfenomena sannolikt mer frekventa än i dag. En av de längsta klimatobservationsserierna finns från Torne älv, vilken visar när isen har lossnat i älven från år 1693 framåt. Islossningen i Torne älv sker i dag ca två veckor tidigare än när observationerna börjades.

Effekter av klimatförändringen kan analyseras med hjälp av scenarion i rapporten Klimatförändringar i Norrbottens län – konsekvenser och anpassning (2016, Länsstyrelsen i Norrbotten) och med NOAAs senaste arktiska data.

Belastning till Muonio älv från verksamheten, anrikningssand- och klarningsmagasinen

Fysikalisk-kemiska egenskaper av materialet som lagras i anrikningssandmagasinet ska tydligt beskrivas i MKB-rapporten med analys om eventuell risk för upplösning och vittrande till överskottsvatten som leds från detta magasin först till klarningsmagasinet, och vidare till Muonio älv. Bedömning behövs för olika driftlägen (normala och exceptionella), i omfattning av den nuvarande verksamheten och vid expansion av nya dagbrott, samt efter gruvdriften tagit slut. I det nuvarande tillstånd finns gränsvärde endast för suspenderat material i vattnet som släpps till recipienten.

Även egenskaperna av byggmaterial för planerade vallar och klarningsdammen (gråberg) ska vara kända med tanke på eventuella risker och påverkan på vattenkvaliteten via dag- och lakvatten från området.

Byggarbetet bedöms i samrådsdokumentet öka översvämning av överskottsvatten till Muonio älv inklusive höjda halter på metaller och näringsämnen. Bedömning av påverkan och plan för kontroll av vattenkvaliteten behövs. Betydelsen av kontrollåtgärder angående belastning och påverkan på recipienten kräver framhållande i projektet.

Expansion av verksamheten, Palotieva och Sahavaara dagbrott

Vatten från två dagbrott som planeras att ta i produktion, i Palotieva och Sahavaara, ska pumpas till befintlig processvattenmagasin vid Tapuli dagbrott. Kvalitet, ledningslösningar och kontrollprogram på dessa vattenfraktionerna borde ingå i MKB-rapporten.

Planen är att höja dämningssgränsen i processvattenmagasinet på grund av vatten som leds från de nya dagbrottsområden. Det är en förändring som behöver bedömning med tanke på risker i vattenhanteringen i normala och oförutsädda omständigheter.

Fysisk-kemiska egenskaper av malmen från de nya dagbrotten, deras påverkan på kvaliteten för anrikningssand och vattenkvaliteten för vatten som leds från magasinet samt beskrivning av ett kontrollprogram ska hittas i MKB-rapporten. Förändring/ökning i belastningsfaktorerna till recipienten är en väsentlig information att belysa. För tillfället ligger produktionen i 2 megaton järnkoncentrat/år med en produktionslinje. Den andra produktionslinjen kan leverera 5 megaton järnkoncentrat/år.

Vid separering av sulfidhaltig malm används flotation med svavelsyra. Sulfidprodukten/sanden från flotationssteget avvattnas och pumpas därefter till sandmagasinet där det deponeras i en särskild cell för potentiellt syrabildande sand. Vattnet från avvattningen har ett pH-värde på ca 4,5 och återförs till flotationskretsen. Användbarhet av den föreslagna avfallshanteringsmetoden behöver bedömas i förhållande till möjliga miljörisker både under verksamheten och efter gruvdriften har upphört.

Vattenbalans; magasinerna, Sahavaara och Palotieva

Justering av vattenbalansen vid expansionen är planerat vilken skulle inkludera pågående och planerade verksamheter och omfatta samtliga delar i vattenhanteringssystemet. Dimensionering skulle basera sig på 100-årsflöde.

I MKB-rapporten ska en sådan vattenbalans för verksamheten presenteras där påverkningar av klimatförändringen i Norrbottens län är analyserade. Dessa innebär ökat nederbörd, extrema väderförhållanden som skyfall och kraftigt regn på vinterhalvåret samt torrperioder.

Med andra ord måste fokus riktas mot användning av tillräckligt stora säkerhetsfaktorer för vattenbalans. Säkerhetsmarginalen ska ha påverkan på planeringen av klarningsmagasinets dimensionering och vallarnas stabilitet. Ledning av överskottsvatten till recipienten bör vara kontrollerad och minimerad i alla situationer.

Det framgår i samrådsmaterialet att brytning i Palotieva och Sahavaara och hantering av gruvavfallet kan kräva en ny lika stort ledningsrör vid sidan om det befintliga för att leda överskottsvatten till Muonio älv. Kapaciteten att leda vatten från klarningsmagasinet skulle ökas vid snösmältning.

Storleken av denna förändring i vattenmängderna som leds till Muonio älv ska bedömas med effekt i vattenkvalitet.

Kemikalierna, avfallshantering; magasinerna, Sahavaara och Palotieva

Information om kemikalierna som planeras att användas i processen med årliga användnings- och lagringsmängder, information om deras säkra användning (hänvisning till aktuellt säkerhetsdatablad) är en väsentlig del av MKB-rapporten.

Egenskaperna av gråberg påverkar dess hantering och kvalitet på dag- och lakvatten genom möjligt vittrande och lakning. De påverkar vidare avfallshanteringen.

I botten av området för gråberg är naturligt förekommande myrmark utan schaktning eller särskilda bottenstrukturer. Användbarhet av denna lösning för gruvavfallet i kortare och längre sikt, i lagring av ickesyrabildande och syrabildande gråberg, behöver analyseras. I provborringarna har det kommit fram att de nya områden Sahavaara och Palotieva har klart högre svavelhalter i malmen.

I dagsläge blandas syrabildande gråberg från Tapuli med annat gråbergsmaterial (nettobuffring). Expansion till Sahavaara och Palotieva dagbrott betyder ökning i hantering av syrabildande gråberg. Hanteringen av lakvatten från gråbergsområdet där Sahavaaras och Palotievas material lagras kräver beskrivning.

Återställningsplanerna ska vara av hög kvalitet med beprövade referenser om planerade tekniska lösningar som fungerar i arktiskt klimat.

Bedömning av sammanlagda konsekvenser

De miljöfarliga verksamheter och projekt som är befintliga eller redan kända i beredningsfas som Hannukainen gruva i finska Kolari i tillståndsfas ska särskilt analyseras i MKB-processen när deras påverkningar är av samma karaktär och de belastar samma recipient och är potentiellt gränsöverskridande.

Johan Antti
ordförande

Timo Jokelainen
vice ordförande

Virve Sallialmi
sekreterare

FÖR KÄNNEDOM

Närings-, trafik- och miljöcentralen i Lappland
Länsstyrelsen i Norrbotten

Kommissionen har tidigare gett tillståndsmyndigheten yttrande om miljötillståndsansökan för Sahavaara gruva tillhörande Northland Resources, år 2012

http://www.fsgk.se/YTTRANDEKaunisvaara2012_10_15doc.pdf samt om miljötillståndsansökan för Kaunisvaara gruvdrift år 2014 före bolagets konkurs

http://www.fsgk.se/Northland_Kaunisvaara_ymparistolupa_lausunto_kaannos_suomi_25062014.pdf

Kommissionen har gett sitt yttrande om delvis återkallelse av tillstånd för Tapulin gruva år 2018

http://www.fsgk.se/SRRJK_Kaunis_Iron_UumajanKO_lausunto20181212.pdf